

УДК 377.36:316.77

DOI <https://doi.org/10.32782/umv-2023.2.6>

ДОСЛІДЖЕННЯ РІВНЯ РОЗВИТКУ КОМУНІКАТИВНИХ СХИЛЬНОСТЕЙ У СТУДЕНТІВ ТА МЕДИЧНИХ СЕСТЕР

Мазур П.Є.

кандидат медичних наук,
директор

Кременецький медичний фаховий коледж імені Арсена Річинського

Батюх О.В.

магістр медсестринства,

завідувач медсестринсько-акушерського відділення

Кременецький медичний фаховий коледж імені Арсена Річинського

Комунікативна компетентність є результатом міжособистісної взаємодії та набувається впродовж усього життя людини. Вона відіграє важливу роль у професійній діяльності та є одним із компонентів готовності до неї. Сучасний рівень розвитку медсестринства вимагає від медичних сестер/братів професійної та особистісної успішності, яка б забезпечувала здійснення медсестринського процесу на високому рівні. Встановлення психологічного контакту з пацієнтом забезпечить успішний результат медсестринської допомоги. Низький рівень комунікації медичних сестри/брата унеможливує ефективність професійної діяльності. У статті розглянуто набуття ключових комунікативних компетенцій у студентів у процесі навчання у медичному коледжі та вдосконалення їх уже у медичних сестер/братів, що працюють, шляхом постійного самонавчання, самовдосконалення та комунікативної взаємодії всіх учасників медсестринського процесу. Представлено результати визначення рівня розвитку комунікативних та організаційних схильностей у студентів-медиків та медичних сестер/братів, що працюють. Зауважено, що в медсестер/медбратів переважає високий рівень прояву таких схильностей на відміну від студентів-старшокурсників, що доводить необхідність розвитку ключових компетентностей на початковому етапі становлення медичних сестер/братів, тобто під час навчання у коледжі.

Ключові слова: комунікативні схильності, організаційні схильності, компетентності, медичні сестра/брат.

Активна позиція, відповідальність, фахова майстерність, лідерство, емпатія, ініціативність є значущими вимогами професії медичних сестри/брата. Успішна діяльність вимагає величезних зусиль опановування необхідних професійних та особистісних якостей. Планування, здійснення та оцінка догляду за пацієнтом потребують достатнього рівня вмінь, значна частина яких припадає на способи взаємодії, комунікативні компетенції. Ефективна комунікація – це обмін повідомленнями, під час якого співрозмовники демонструють взаємоповагу і реципієнт отримує у повідомленнях саме ту інформацію, яку має на увазі комунікатор. У практиці медичної допомоги комунікація постає як складова частина процесу спілкування і являє собою обмін значущою інформацією [1, с. 23]. У медичних сестри/брата комунікативну діяльність слід будувати на опановуванні комплексу таких особливостей, як впевненість, толерантність, емпатія, самоконтроль емоцій та поведінки, а також безконфліктність. Комунікативні здібності охоплюють здатність до побудови таких міжособистісних стосунків, які забезпечують успішність у спілкуванні та психологічну сумісність у різних сферах взаємодії. Ці здібності пов'язані з різними підструктурами особистості та виявляються у навичках суб'єкта вступати у соціальні контакти [3, с. 77]. Вони не є сталою характеристикою, набуваються під час розвитку та вдосконалення особистості. Великою мірою професійна успішність залежить від цих здібностей, оскільки опановування майстерністю спілкування дозволяє розуміти інших та впливати на них, сприяє самовираженню. З постійною зміною вимог та потреб пацієнтів у медичних сестри/брата виникає необхідність у пошуку ефективних комунікацій і безперервному вдосконаленню моделей поведінки. Значну роль у цьому процесі відіграють і лідерські якості, які забезпечуватимуть не лише взаєморозуміння та прийняття, а й ефективність комунікативної взаємодії. Для медсестри/медбрата є важливою здатність до лідерства – вміння брати на себе відповідальність за виконання поставлених завдань, уміння залучати до цього інших, а також забезпечення медсестринського процесу всім необхідним для виконання роботи [2, с. 57]. Психологічні труднощі в процесі спілкування часто є причинами конфліктів між медичними сестрою/братом та пацієнтом, тому вкрай важливо розуміти внутрішні особливості пацієнта, його

проблеми для взаєморозуміння та взаємодії, спрямованої на досягнення поставленої мети медсестринського процесу. Постійна зміна відносин між людьми, вимог і потреб пацієнтів вимагають набуття ключових компетентностей шляхом оновлення змісту освіти та постійного самовдосконалення. Одним зі шляхів набуття комунікативної компетентності є навчально-виховна робота у закладі освіти, продовженням якої є постійне вдосконалення цих навичок у разі здійснення професійної діяльності уже під час безпосередньої щоденної взаємодії з пацієнтами та членами колективу через самовиховання. Початковий етап набуття таких навичок здійснюється саме у навчальному закладі, оскільки тут уперше відбувається розуміння та опанування процесів медсестринської діяльності. Студенто-орієнтований, компетентнісний, системний підхід створюють можливість формування у студентів усіх умінь, необхідних для забезпечення професійної діяльності, а також як показник результату навчання – набуття фахових компетентностей.

Ефективність праці забезпечується через взаємовідповідність фахових та особистісних якостей. Формуються вони через безпосередню взаємодію учасників процесу спілкування. Так, у студентів формування комунікативних навичок відбувається у тренінгу через відтворення змодельованих клінічних ситуацій шляхом осмислення та навчання уважності, відкритості, вміння слухати, організувати, планувати, приймати рішення та критично мислити, співпрацюючи в команді. Такі тренінги слугують ефективною основою опанування знань, інструментом формування вмінь через процес пізнання себе та інших, тобто орієнтовані на запитання і пошук. Цей спосіб навчання орієнтується на розвиток потенціалу студентів за рахунок пошуку ефективних шляхів розв'язання поставлених проблем. Така форма навчання, спрямована на стимуляцію активної взаємодії учасників, застосовується у закладі освіти протягом усього навчального процесу. Отриманий у навчальному закладі комплекс комунікативних знань забезпечуватиме особистості ефективне вирішення професійних завдань уже у практичній діяльності. А вже успішність виконання цих завдань прямою мірою залежатиме від комунікативної поведінки медичних сестри/брата, їхньої постійної роботи над саморозвитком та самовдосконаленням з ефективним використанням особистого потенціалу. Формування індивідуального досвіду через навчання забезпечуватиме успішну професійну чи то практичну, чи то освітню діяльність.

Оскільки комунікативна компетентність медичних сестри/брата починає формуватися на етапі навчання у коледжі, а далі у процесі професійного спілкування з пацієнтами вдосконалюється через власну практику та усвідомленість, нами було поставлене завдання визначити рівень комунікативних та організаторських здібностей у студентів коледжу та порівняти їх з результатами у медичних сестер/братів із практичним стажем роботи.

Матеріали та методи (Materials and methods). Дослідження проводилося на базі медичного коледжу серед здобувачів четвертого курсу спеціальності 223 «Медсестринство» та слухачів курсів підвищення кваліфікації. У дослідженні взяли участь 97 осіб. Перша група респондентів складалася зі студентів медсестринського відділення та становила 63 особи віком 18–19 років, з них 10 були чоловіками. Друга група респондентів – 34 медичних сестри жіночої статі віком 23–24 роки, загальний стаж роботи яких становив 5 років. Про умови проведення анкетування респонденти були проінформовані заздалегідь, що відповідає принципам отримання інформованої згоди. Респонденти не були залежні від дослідників. З метою визначення рівня комунікативних та організаційних схильностей у респондентів використовувався тест-опитувальник КОС (Комунікативні та організаційні схильності, Б.О. Федоришин). Методика дозволяє учаснику дослідження самостійно оцінити наявний рівень розвитку цих здібностей та за потреби продумати шляхи їхнього подальшого розвитку. Вона базується на принципі відображення й оцінки респондентом особливостей своєї поведінки в різних ситуаціях через особистий досвід. Запитання мають загальний характер і не містять усіх необхідних подробиць та деталей. Опитувальник містить 40 запитань. На кожне питання респондент відповідає «так» або «ні», зазначаючи відповідь на бланку. Час на виконання опитування становить 10–15 хвилин. Аналіз результатів оцінюється із врахуванням коефіцієнтів зі шкалою оцінок, де: 1 – низький рівень прояву комунікативних та організаційних схильностей; 2 – нахили нижче середнього рівня; 3 – середній рівень; 4 – високий рівень та 5 – дуже високий рівень прояву таких схильностей.

Результати (Discussion). Результати дослідження першої групи респондентів показали, що 6,35% мають низький рівень прояву комунікативних та організаційних схильностей; 34,9% отримали оцінку 2, що свідчить про небажання опитаних створювати нове коло знайомств, наявність значних труднощів під час публічного виступу та відстоювання своєї думки, довге переживання образи, безініціативність, ухиляння від спілкування; 41,3% досліджуваних отримали у сумі оцінку 3 – вони прагнуть контактів з людьми, дотримуються своєї думки, однак потенціал таких схильностей не стійкий; 14,28% респондентів мають оцінку 4, що характеризує їх як особистості, що здатні ухвалювати самостійні рішення у важких ситуаціях, є соціально активними, ініціативними, мають багато знайомих та друзів;

при цьому лише 3,17% опитаних отримали оцінку 5, тобто такі особи відстоюють свою думку й прагнуть прийняття її іншими, активно прагнуть до організаторської та комунікативної діяльності, наполегливі, швидко орієнтуються у важких ситуаціях. За результатами дослідження у респондентів другої групи не було оцінок 1 та 2. Таким чином, серед медичних сестер, що працюють, 11,76% отримали у сумі оцінку 3, оцінку 4 – 73,53% та оцінку 5 – 14,71%.

Висновки (Results). З результатів дослідження видно, що високий та дуже високий рівень комунікативних і організаційних схильностей значно переважає у вже фахових медичних сестер/братів, тобто тих, які займаються практичною діяльністю, адже комунікативна компетентність формується в умовах безпосередньої взаємодії. Очевидним є вплив роботи в колективі, постійне спілкування з пацієнтами, необхідність приймати швидкі, самостійні рішення в критичних ситуаціях, тобто включення особистості через власні зусилля задля саморозвитку та можливості бути професіоналом у своїй практичній діяльності. Наявність мотивації й належних умов праці дозволяють розвивати та вдосконалювати ці схильності, з розвитком особистості вони змінюються та стають стійкими. Серед студентів переважає середній рівень прояву комунікативних і організаційних схильностей, що потребує формування й розвитку цих схильностей шляхом індивідуально-особистісного підходу до здобувачів, активною планою взаємодією всіх учасників через педагогічну майстерність викладачів закладу освіти й психолога. Саме комплексний підхід до організації освітнього процесу, використання педагогічних технік, інтерактивних методів, інноваційних технологій та злагоджена робота визначатимуть траєкторію формування комунікативних схильностей майбутніх медичних сестер/братів.

Література

1. Бичко М. Здатність до конструктивної комунікації як вагома складова частина професійної готовності майбутнього лікаря. *Витоки педагогічної майстерності*. 2018. № 22. С. 22–25.
2. Климович С.М. Формування комунікативної компетентності майбутніх медсестер в умовах медичного коледжу. *Медсестринство*. 2022. № 1. С. 56–58.
3. Томашевська Х. Комунікативні здібності як професійно необхідні у роботі майбутніх медсестер. *Студентський науковий вісник*. 2017. № 42. С. 77–79.

STUDY OF THE DEVELOPMENT LEVEL OF COMMUNICATIVE PROPENSITY IN STUDENTS AND NURSES

Mazur P.Ye.

Kremenets Medical Vocational College named after Arsen Richynsky

Batiukh O.V.

Kremenets Medical Vocational College named after Arsen Richynsky

Communicative competence is the result of interpersonal interaction and is acquired throughout a person's life. It plays an important role in professional activity and is one of the components of readiness for it. The modern level of nursing development requires professional and personal success from nurses, which would ensure the implementation of the nursing process at a high level. Established psychological contact with the patient results in a successful outcome of nursing care. The low level of a nurse's communication makes impossible the effectiveness of professional activity. The article presents the acquisition of key communicative competences by students while the studying process at a medical college and their improvement by working nurses through constant self-education, self-improvement and communicative interaction of all participants in the nursing process. In the article are shown results of determining the level of development of communicative and organizational tendencies in working medical students and nurses. It is noted that nurses have a higher level of manifestation of such tendencies compared with senior students, and proves the need for the development of key competencies at the initial stage of becoming a nurse, that is, in college students.

Key words: *communicative tendencies, organizational tendencies, competences, nurse.*